

Tendencje współczesnej koncepcji kształcenia

Tendencje współczesnej koncepcji kształcenia idą w kierunku traktowania wychowania przedszkolnego jako pierwszego szczebla nauczania i wychowania oraz bezpośredniego połączenia go z nauczaniem początkowym.

Przedszkole – jako instytucja wychowawczo-dydaktyczna – spełnia coraz większą rolę w systemie oświatowym naszego kraju. Podstawowe jego cele można sformułować następująco:

- zaspokajanie potrzeb dziecka warunkujących jego prawidłowy rozwój i możliwość pedagogicznego oddziaływania: potrzeby bezpieczeństwa, czułości, uznania, radości przenikającej atmosferę przedszkola, jak również skłonności do ruchu, działania, zabawy, potrzeby poznawania świata i nawiązywania kontaktów społecznych;
- kierowanie psychofizycznym rozwojem dzieci w procesie wychowania i kształcenia przy zapewnieniu opieki nad zdrowiem i bezpieczeństwem;
- wprowadzenie dzieci w życie społeczne, przyswojenie im norm współżycia z innymi, kształtowanie stosunku do pracy, rozwijanie uczuć i potrzeby przyjaźni;
- wzbogacanie przeżyć dziecka kontaktami z przyrodą, otoczeniem społecznym i sztuką, budzenie potrzeby własnej ekspresji w ruchu, twórczości słownej, plastycznej i muzycznej;
- rozwijanie procesów poznawczych, zainteresowań, sprawności manualnych i umiejętności technicznych, kształtowanie wiadomości o otoczeniu społecznym, przyrodniczym, kształtowanie stosunku do wiedzy jako źródła zaspokajania zainteresowań;
- przygotowanie dzieci do nauki i życia w szkole.

Przedstawione tu cele wzajemnie się przenikają i warunkują. Efektem ich realizacji jest przygotowanie dzieci do nauki w klasie pierwszej. Z celów stawianych przed wychowaniem przedszkolnym wyróżniam rozwijanie procesów poznawczych dzieci i uczynić je problemem moich badań.

Charakterystyka procesów poznawczych dziecka 6-letniego, a więc jego spostrzeżenia, uwaga, pamięć, mowa i myślenie, stanowią trzon niniejszego artykułu, w którym sformułowałam problemy badawcze, hipotezy robocze i przedstawiłam zastosowane metody oraz narzędzia badawcze. Uzyskany materiał badawczy podałam szczegółowej analizie pod kątem pedagogii współczesnej, tj. szeroko.

Wyniki badań wykazały, że 48% badanych dzieci miało rozwiniętą mowę i myślenie w stopniu bardzo dobrym. Poziom dobry prezentowało 24% badanych, a poziom dostateczny 19% badanych. Tylko dwoje dzieci ujawniło liczne braki w tym zakresie.

Średnia ocen: 4,1, wskazywała na dobry poziom myślenia i mowy u badanych dzieci, ale nie potwierdziła założeń hipotezy roboczej (H-4), która zakładała poziom bardzo dobry.

Weryfikacja założeń hipotezy głównej

W hipotezie głównej założyłam dobry poziom rozwoju procesów poznawczych dzieci kończących klasę zerową i rozpoczynających naukę w klasie I szkoły podstawowej. W celu zweryfikowania powyższych założeń dokonałam zestawienia wyników uzyskanych w toku badań testami percepcji wzrokowej, przestrzennej, słuchowej oraz mowy i myślenia, których szczegółową analizę tu przedstawiłam.

Tabela 1. Zestawienie wyników badań poszczególnymi testami

Test	1. pkt	śr. pkt.	%	ocena
percepcji wzrokowej	466	22,2	79	3,9
percepcji przestrzennej	483	23,0	72	3,5
percepcji słuchowej	454	21,6	77	3,8
mowy i myślenia	270	13,0	80	4,0
Razem	1673	79,8	77	3,8

Wyniki badań wskazują na dobry poziom rozwoju percepcji wzrokowej badanych dzieci (średnia ocen 3,9). Percepcja wzrokowa jest zdolnością rozpoznawania i różnicowania bodźców wzrokowych oraz interpretowania tych bodźców przez wiązanie ich z uprzednim doświadczeniem. Percepcja nie jest wyłącznie zdolnością do dokładnego spostrzegania. Interpretacja bodźców wzrokowych dokonuje się w mózgu. Funkcjonowanie analizatora wzrokowego doskonalą się wraz z wiekiem. Percepcja wzrokowa uczestniczy we wszystkich działaniach człowieka, zaś jej odpowiedni poziom rozwoju umożliwia dziecku naukę czytania, pisanie, stosowania reguł ortografii, wykonywanie zadań arytmetycznych itp.

Wyniki badań wykazały nieco niższy poziom percepcji przestrzennej przebadanych dzieci (średnia ocen 3,5). Dobra orientacja przestrzenna jest koniecznym czynnikiem w nauczaniu szkolnym. Dziecko powinno dobrze rozumieć pojęcia: *nad*, *pod*, *obok*, *w*, *za*, *przed* itp. Tych pojęć używa się w nauce wszystkich przedmiotów nauczania w szkole. Bardzo ważnym procesem poznawczym jest percepcja słuchowa, którą badane dzieci opanowały w stopniu dobrym (średnia ocen 3,8). Percepcja słuchowa, zwana też słuchem mownym, jest czynnością złożoną i angażuje 3 rodzaje słuchu: słuch fizyczny, muzyczny i fonematyczny. Na podstawie dobrze rozwiniętego słuchu fonematycznego rozwijają się operacje świadomej analizy i synte-

zy słuchowej, które stanowią mechanizm czytania i pisania. Obejmują one następujące umiejętności: wydzielanie zdań z potoku mowy, wyrazów w zdaniach, a także sylab i głosek w wyrazach, odróżnianie głosek o zbliżonych cechach fizycznych, syntezę głosek według wymienionej kolejności, podporządkowanie znaczeń scalonych słowem i zdaniem. Nieodzownym warunkiem powodzenia dzieci w szkole jest poziom rozwoju ich mowy i myślenia. Wyniki badań wskazują na dobry ich poziom u badanych dzieci (średnia ocen 4,0). W czasie badań testowych dzieci wykazały bogaty zasób słownictwa czynnego, umiejętność wypowiadania się zdaniami oraz umiejętność rozumowania przyczynowo-skutkowego. Wyniki badań dla celów niniejszego artykułu ujawniły dobry poziom rozwoju procesów poznawczych dzieci (średnia ocen 3,8), potwierdziły też założenia hipotezy głównej. W celu wyłonienia grupy dzieci o najniższych wynikach testu i najlepszych wynikach, dokonałam ogólnego zestawienia wyników uzyskanych przez poszczególne dzieci.

Tabela 2. Ogólne zestawienie wyników badań

dziecko	Test A 28 pkt	Test B 16 pkt	Test C 32 pkt	Test D 28 pkt	Razem 104 pkt
Tomek	19	12	19	18	68
Mariusz	16	10	18	15	59
Michał	18	11	21	13	63
Basia	24	13	24	27	87
Kinga	25	16	21	27	89
Michał	24	12	26	27	89
Marzenka	27	16	27	26	96
Marysia	28	16	27	25	96
Piotruś	16	7	16	6	52
Basia	22	16	23	18	79
Kinga	28	16	28	28	100
Darek	18	7	18	14	57
Paulinka	21	14	26	27	88
Rafalek	27	16	27	26	96
Robert	24	16	26	26	93
Edytka	25	15	26	26	92
Tomek	11	6	14	9	40
Grześ	11	6	15	12	44
Lidka	28	16	30	28	103
Wojtuś	28	16	28	28	103
Mariolka	26	14	21	28	88
Razem	466	483	454	270	1673
%	79	72	77	80	77

Dane zawarte w tabeli będą podstawą do wyróżnienia grup dzieci o najwyższych i najniższych wynikach testowania.

Tabela 3. Dzieci o najwyższych wynikach testowania

Czynniki	Wojtuś	Lidka	Edytka	Marzenka	Marysia
Wysztalcenie					
Ojca	zawod.	zawod.	zawod.	zawod.	zawod.
Matki	wyższe	wyższe	śred.	śred.	podst.
Wiek					
Ojca	43	39	48	31	36
Matki	40	37	43	29	33
Zawód					
Ojca	kierow.	tokarz	tokarz	mechan.	kolejarz
Matki	ekonom.	naucz.	pielęg.	pielęg.	gosp. dom.
Pracuje					
Ojciec	tak	nie	tak	tak	tak
Matka	tak	tak	tak	tak	tak
Atmosfera wych. w rodz.	dobra	dobra	dobra	dobra	dobra
Warunki mater.	dobrze	trudne	trudne	dobrze	dobrze
Alkoholizm	nie	nie	nie	nie	nie
Temperament dziecka	melan.	choler.	sangw.	sangw.	choler.
Stan zdrowia	dobry	dobry	dobry	dobry	dobry
Odl. od szkoły	3 km	3 km	1,5 km	2,3 km	2,5 km

Tabela 4. Dzieci o najniższych wynikach testowania

Czynniki	Mariusz	Piotruś	Darek	Tomek	Grześ
Wysztalcenie					
Ojca	zawod.	zawod.	podst.	zawod.	podst.
Matki	śred.	podst.	podst..	podst..	zawod.
Wiek					
Ojca	37	36	34	35	49
Matki	38	33	32	31	44
Zawód					
Ojca	palacz	kolejarz	rolnik	hydraul.	kolejarz
Matki	ekspedient	gosp. dom.	rolnik.	gosp. dom.	gosp. dom.
Pracuje					
Ojciec	tak	nie	nie	tak	tak
Matka	tak	tak	nie	nie	nie
Atmosfera wych. w rodz.	zła	dobra	dobra	zła	zła
Warunki mater.	trudne	trudne	trudne	dobrze	trudne
Alkoholizm	tak	nie	nie	nie	tak
Temperament dziecka	flegm.	flegm.	flegm.	choler.	flegm.
Stan zdrowia	dobry	słaby	słaby	słaby	dobry
Odl. od szkoły	blisko	2,3 km	blisko	2,5 km	3 km

Analizując dane w tabeli 3, można powiedzieć o dzieciach, które osiągnęły najwyższy wskaźnik rozwoju procesów wychowawczych, że: wykształcenie ojców jest zawodowe; matki mają wykształcenie średnie i wyższe, tylko jedna matka – podstawowe; oboje rodzice pracują zawodowo; w domu rodzinnym jest dobra atmosfera wychowawcza; warunki materialne są dobre, w dwóch przypadkach trudne; w domu nie ma alkoholików; dzieci te mają dobry stan zdrowia i różne temperamenty; odległość domu rodzinnego od szkoły jest znaczna.

Dane w tabeli 4 dostarczają informacji o dzieciach, które osiągnęły najniższy wskaźnik rozwoju procesów poznawczych: wykształcenie rodziców jest najczęściej podstawowe lub zawodowe; wiek rodziców: 31 lat do 49; matki nie pracują zawodowo; warunki materialne są na ogół trudne; w dwóch rodzinach występuje alkoholizm rodziców; stan zdrowia tych dzieci jest zły; są to przeważnie dzieci o temperamencie melancholicznym; w dwóch przypadkach dzieci mają bardzo blisko do szkoły, w trzech odległość ta jest znaczna.

Literatura

- Bruner J.S., *Poza dostarczone informacje*, Warszawa 1978
- Cywińska M., *Nauczyciel przedszkola osoba znacząca*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1984, nr 4–5.
- Demelowa G., Miejsce i rola logopedii w rozwijaniu i wychowaniu dzieci przedszkolnych, „Wychowanie w Przedszkolu” 1989 nr 5.
- Dominik J., *Rozbudzanie twórczej aktywności 6-latków*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1953, nr 6.
- Dmochowska M., *Metody i formy pracy z 6-latkami*, [w:] *Vademecum nauczyciela 6-latków*, Warszawa 1977.
- Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1993.
- Gadecka G., *Kochajmy je takimi, jakimi są*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1995, nr 6.
- Gniewkowski W., *Rozwój fizyczny dziecka*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1993, nr 10.
- Jakowicka M., *Teoretyczne i praktyczne aspekty integracji kształcenia*, [w:] *Teoria i praktyka kształcenia wczesnoszkolnego*, Zielona Góra 1987.
- Janowski A., *Psychologia społeczna a zagadnienia wychowania*, Warszawa 1980.
- Jugowar B., *Psychologia rozwojowa dla rodziców. Wiek przedszkolny*, Warszawa 1982.
- Jankowska H., *Rozwój czynności poznawczych dzieci*, Warszawa 1985.
- Konarzewski K., *Pierwsze kroki nauki szkolnej dziecka*, Poznań 1991
- Krawcewicz S., *Nauczyciel a środowisko*, Warszawa 1968, PZWS.
- Kubrak E., *Rozwój fizyczny dzieci*, [w:] *Vademecum nauczyciela 6-latków*, Warszawa 1977
- Kozielecki J., *Czynności myślenia*, [w:] *Psychologia*, red. Tomaszewski T., Warszawa 1975.
- Kupisiewicz Cz., *Uwarunkowania i kierunki przybudowy systemu kształcenia nauczycieli*, „Nowa Szkoła” 1934, nr 6.
- Kwieciński Z., *Szkoła a demokracja*, „Przegląd Oświatowy” 1991, nr 9.
- Landy A., Kwiatkowska M., Topińska Z., *Rozwój i wychowanie dziecka w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1980.
- Lejman M., *Osobowość nauczyciela a wyniki pracy dydaktycznej*, Częstochowa 1982.
- Lejman M., *Autorytet nauczycielki przedszkola*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1983, nr 78.

- Lubowiecka J., *Jak legendy i baśnie I. Kwintowej stały się inspiracją do poznania własnego regionu*, „Wychowanie w Przedszkolu”, 1994 nr 8.
- Łobocki M., *Metody badań pedagogicznych*, Warszawa 1982.
- Łatacz E., *System wychowawczy Marii Montessori*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1991, nr 10.
- Muszyński H., *Zarys teorii wychowania*, Warszawa 1970.
- Mystkowska H., *Metody stosowane w przedszkolu a efekty w klasie I*, Warszawa 1876.
- Nartowska H., *Rozwój sprawności ruchowych*, [w:] *Vademecum nauczyciela 6-latków*, Warszawa 1977.
- Ordon U., *Start zawodowy nauczycieli wychowania przedszkolnego*, [w:] *Model nauczyciela wychowawcy w zintegrowanej Europie*, red. Badora S., Marzec D., Częstochowa 1995.
- Podobiński S., *Istota kompetencji językowej w pracy nauczyciela-wychowawcy*, [w:] *Model nauczyciela-wychowawcy w zintegrowanej Europie*, red. Badora S., Marzec D., Częstochowa 1995.
- Program wychowania przedszkolnego*, Warszawa 1992.
- Przetacznikowa M., *Rozwój struktury i funkcji zdań u dzieci w wieku przedszkolnym*, Kraków 1963.
- Przetacznikowa M., *Podstawy rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży*, Warszawa 1973.
- Radwiłowicz M. i R., *Nauczyciel klas początkowych*, Warszawa 1981.
- Rubinsztein S.L., *Podstawy psychologii ogólnej*, Warszawa 1962.
- Sawicka A., Kotarbiński T., *Droga dociekań własnych*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1987.
- Słobodzian Z., *Zanim dziecko rozpocznie naukę szkolną*, Warszawa 1974.
- Strupczewska B., *Sylwetka zawodowa nauczycielki przedszkola*, „Oświata i Wychowanie” 1985.
- Tomaszewski T., *Psychologia jako nauka o człowieku*, Warszawa 1966.
- Tomaszewski T., *Psychologia*, Warszawa 1975.
- Tuszyńska-Chechłacz B., *Być wśród ludzi*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1992 nr 78.
- Vademecum nauczyciela 6 latków*, Warszawa 1977.
- Walczyzna J., *Kształtowanie postaw społeczno-moralnych dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1981.
- Waloszek D., *Rola zadań w wychowaniu przedszkolnym*, Zielona Góra 1991.
- Waloszek D., *Funkcje przedszkola wobec dziecka*, Zielona Góra 1993.
- Wilgocka-Okoń B., *Stan wychowania przedszkolnego w Polsce*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna*, red. Pomykało W., Warszawa 1993.
- Weryho-Radwiłowicz M., *Zarys wychowania przedszkolnego*, Warszawa 1930.
- Zgółkowa H., *Czym język za młodu nasiąknie*, Poznań 1988.
- Żebrowska M., *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, Warszawa 1982.